

EVALUERINGSRAPPORT 1

KVALITATIV EVALUERING AF **SPROGGAVEN** I FREDENSBORG KOMMUNE

FREDENSBORG
KOMMUNE

NATIONALT
VIDENCENTER
FOR LÆSNING

INDHOLD

- 3 **Anbefalinger**
- 4 **Indledning**
- 5 **Analyser og anbefalinger**
  - 5 Pædagogernes kompetenceudvikling
  - 5 Ledelse
  - 6 Børnenes sproglige udvikling
  - 6 Literacy-fagligt fokus i oplæsningerne
  - 7 Sproggave-materialet: bogkanon og vejledninger
  - 7 Forældresamarbejde
  - 8 Organisatoriske forhold

Evalueringsrapport 1: Kvalitativ evaluering af Sproggaven i Fredensborg Kommune

Af Lene Storgaard Brok og Henriette Romme Lund
Nationalt Videncenter for Læsning

December 2016

Opsætning: Nanna Madsen

Hele eller dele af rapporten må gengives med tilladelse
fra Fredensborg Kommune

Anbefalinger

Evalueringsrapport 1 beskriver, *hvordan* metoden ”udvidet dialogisk læsning” virker bedst.

Datagrundlaget for evalueringsrapporten er otte institutionsbesøg af 2½ times varighed, hvor vi har undersøgt hvilke strategier og metoder, ledere og pædagoger (i dagtilbud) tager i brug, når de mener, den udvidede dialogiske læsning virker bedst. Sammenlagt har vi:

- Overværet seks aktioner med udvidet dialogisk læsning
- Gennemført interview med i alt 19 pædagoger
- Gennemført interview med i alt 19 børn i alderen 4-5 år.

Derudover har vi haft mulighed for at tage fotos i institutionerne samt føre samtaler med fem ledere. Alle data er optaget via lydfiler samt dokumenteret i feltnoter og fotos.

Svar på evalueringens overordnede spørgsmål er samlet i de tre konklusioner, der er skitseret nedenfor. Evalueringen peger dog også på en lang række andre punkter, der kan udvikle og kvalificere arbejdet med Sproggaven. Disse punkter udfoldes i evalueringen via analyser og efterfølgende anbefalinger.

Sproggaven virker bedst når:

- **Der er ledelsesmæssig opbakning**
De organisatoriske forhold er altafgørende for, om projektet lykkes. Der skal være afsat tid og rum, og aktionerne må prioriteres for ikke at drukne i hverdagens andre gøremål. Det anbefales, at man gør en særlig indsats, så alle ledere forstår betydningen af Sproggaven.
- **Det er et fælles projekt i institutionen**
Pædagogen må ikke stå alene med opgaven. Det er en ledelsesmæssig opgave at skabe rammer for, at Sproggaven bliver et fælles projekt i institutionen. Endvidere anbefales det, at man gør en særlig indsats for, at pædagogerne kan sparre, videndele og dermed lære af hinanden.
- **Pædagogerne tager ejerskab til den udvidede dialogiske læsning som metode**
De pædagoger, som ikke er vant til at arbejde med sprog og ikke kender dialogisk oplæsning, føler sig overrumplede. De skal klædes på til at bruge materialet. De pædagoger, der kender metoden, vil gerne have frihed til at præge materialet med egen faglighed samt tilpasse det den givne børnegruppe. Det anbefales, at man giver pædagogerne mulighed for at vise/fortælle om det arbejde, de gør, evt. via en idébank, så sparring også kan ske på tværs af institutioner.

Evalueringen er gennemført i november 2016 af Nationalt Videncenter for Læsning ved Henriette Romme Lund og Lene Storgaard Brok.

Indledning

I efteråret 2016 har Sproggaven fokus på, at alle deltagende pædagoger indarbejder udvidet dialogisk læsning i hverdagen. Dette foregår gennem et aktionslæringsforløb, hvor pædagogerne læser samme bog tre gange med en børnegruppe. I oplæsningerne skal de:

- læse og lytte
- læse og snakke
- læse og lege.

Denne evalueringsopdrag er at undersøge, *hvordan* metoden ”udvidet dialogisk læsning” virker bedst. I den kvalitative evaluering har vi derfor undersøgt hvilke strategier og metoder, pædagoger i dagtilbud i Fredensborg Kommune tager i brug, når de mener, den udvidede dialogiske læsning virker bedst¹.

---

1 Jf. projektbeskrivelsen til Sproggaven: ”Fokus i projektevalueringen vil ikke være på, om dialogisk læsning virker, da det allerede er påvist, men på hvordan metoden virker bedst. Projektevalueringen tager (...) og kvalitativ form og vil vise hvilke strategier og metoder pædagoger skal tage i brug for at dialogisk læsning virker bedst.”

Analyser og anbefalinger

Pædagogernes kompetenceudvikling

Projektet er designet som et aktionslæringsforløb, hvor pædagoger i egen institution skal gøre sig erfaringer med udvidet dialogisk læsning. De steder, hvor dette fungerer godt, peger pædagogerne på, at:

- Der er ledelsesopbakning til projektet. Både i form af at pædagogerne får tid, organisatorisk rum, faglig støtte og mulighed for kollegial sparring til at gennemføre og videndele deres erfaringer med udvidet dialogisk læsning.
- Pædagogerne læser med en mindre gruppe børn, end de til daglig har ansvar for. Det giver dem mulighed for at få et særligt fokus på og indsigt i børnenes sprog og sproglige udvikling og vil dermed kvalificere oplæsningsituationerne.
- Børnene synes, det er sjovt, og pædagogerne synes, det er sjovt at læse og arbejde ud fra børnebøger. Det skaber lyst og trivsel og gode samtalsituationer i hverdagen, og det giver arbejdsglæde.
- Alle bruger vejledningerne, men de fleste sætter selv et stærkt præg på materialet ved at tilpasse det den givne børnegruppe. Det kan eksempelvis være ved at læse bøgerne mange gange, tilføje nye fokusord, udvikle andre lege eller anvende udvidet dialogisk læsning med andre bøger.
- Sproggaven debatteres i institutionen, er et fast punkt på dagsordenen ved personalemøder og derfor et fælles projekt og kompetenceudvikling for alle pædagoger. De steder, hvor Sproggaven overlades til en enkelt pædagog, og hvor der ikke er fælles interesse og videndeling, isoleres opgaven, og dette skaber usikkerhed og mindsker faglig udvikling.

Anbefaling: En forudsætning for en vellykket forankring af Sproggaven lokalt er, at der er ledelsesmæssig opbakning og mulighed for sparring, samt at pædagogerne tager ejerskab til den udvidede dialogiske læsning som metode. Det gør de ved at have noget fælles, de som pædagoggruppe skal udvikle, og ved at den enkelte pædagog oplever frihed til selv at præge projektet. Dette kræver fortsat og vedholdende kommunal og ledelsesmæssig understøttelse.

Ledelse

Nogle ledere taler om Sproggaven som en gave, der bringer pædagogerne sammen. De forbereder sig sammen og udvikler idéer sammen og deler erfaringer. Andre steder oplever lederne Sproggaven som en af mange opgaver, man er blevet sat til af kommunen, og Sproggaven vies ikke særlig opmærksomhed.

Anbefaling: Ledelse betyder meget for forankring af projektet, og det anbefales, at man gør en særlig indsats, så alle ledere forstår betydningen af Sproggaven. En idé kunne være, at alle ledere selv gennemførte – og fik erfaring med – udvidet dialogisk læsning. Ledernes opgave er at løfte blikket fra den konkrete situation til de mere generelle mål med projektet, nemlig at udvikle børns sprog og sproglige nysgerrighed. Det lader sig ikke gøre, hvis man nøjes med at gennemføre aktionerne. Der skal mere til. Man skal også have sproget som optik i mange af hverdagens situationer og lade børnene gå på opdagelse i sproget, når de leger og laver andre ting end udvidet dialogisk læsning. Dette vil ske, hvis ledelsen italesætter betydningen af sprog og giver pædagoger og børn gode muligheder for at arbejde med samme.

Børnenes sproglige udvikling

Projektet har til formål at udvikle børns ordforråd og fortælleglæde og skabe nysgerrighed på sprog i brug. Det er endnu for tidligt at vurdere, om børnene udvikler deres sproglige kompetencer, men ud fra observationer og samtale med pædagogerne er vurderingen:

- At børnene får et rigere sprog af at arbejde med udvidet dialogisk læsning, noget der forventes at afspejle sig positivt i sprogvurderingerne. Børnene lærer fokusordene at kende og kan selv bruge dem i egne sætninger. De gør sig erfaringer med begreber, de ikke har mødt før, og de smager på nye ord ved at tegne og lege sig til dem.
- At børnene udvikler læse- og fortællelyst: Børnene kan genkende og fortælle den givne historie, så snart de ser bogen eller møder figurer/artefakter i deres hverdag, som de er blevet præsenteret for i bogen.
- At der skal et øget fokus på at invitere børnene ind i samtalerne og udvikle fem turtagninger. Alle børnene lytter og er interesserede i oplæsningssituationerne, men nogle er afventende, stille og tilbageholdende og deltager ikke i samtalen.

Anbefaling: Det kræver organisering og pædagogik at skabe sprogligt nysgerrige og deltagende børn, og pædagogerne skal have tid og ro til at opbygge denne faglighed. Et grundlag for at motivere alle børn til at samtale samt sikre, at der er flere turtagninger i den enkelte oplæsningssituation, kan udvikles ved at øge fokus på samtalekulturen i institutionens hverdag, i samlinger og i de konkrete oplæsninger. Endvidere har det stor betydning, at oplæsningerne sker i små grupper, så pædagogen er særligt opmærksom på at invitere alle børn ind i samtalen. Det kunne også være en ide at lave en fælles ”idébank” med gode eksempler på arbejdet med samtalekultur og børns sproglige udvikling, som pædagoger kunne give til hinanden på tværs af dagtilbud i Fredensborg. Denne kunne supplere Sproggavens vejledninger og oversigt over børns sproglige udvikling.

Literacy-fagligt fokus i oplæsningerne

I de otte oplæsninger så vi følgende literacy-faglige aktiviteter udfolde sig:

- Fokusord og udvikling af ordforråd via samtale og pædagogisk initierede lege
- Introduktion af læseretning og bogen som medie (forside, bagside, forfatter og illustrator)
- Bogstavgenkendelse samt det at tegne og læse bogstaver
- Rim og remser
- Oplæsning og genfortælling ud fra billederne.

Anbefaling: Der er masser af lyd og billeder på oplæsningerne. Bogen læses op mundtligt, og der tales og leges ud fra den. Pædagog og børn undersøger sammen bogens forside, bagside og illustrationer. Når børnene genfortæller bogen, sker det ud fra billederne, og når fokusordene introduceres, sker det ofte sammen med billeder. Det auditive og visuelle dominerer således. Man kunne supplere dette ved at sætte fokus på skriften, så børnene bliver opmærksomme på denne som indholdsformidlende system. Det kunne være ved at vise børnene enkelte ord under oplæsningen og ved at inddrage skrivning i de efterfølgende aktiviteter, eksempelvis legeskrift og skriv-af-skrift.

Sproggave-materialet: bogkanon og vejledninger

Pædagoger og børn ytrer sig både positivt og negativt om det materiale, der er udviklet til Sproggaven:

De positive reaktioner:

- De pædagoger, der er vant til at arbejde med sprog, er glade for materialet. De bliver bekræftet i deres faglige viden og får stor inspiration til at videreudvikle det sproglige arbejde med børnene
- Pædagoger, der tidligere har arbejdet med dialogisk læsning, er glade for de tilføjede lege og aktiviteter, så de i endnu højere grad kan understøtte det pædagogiske arbejde med sprog.
- Pædagogerne er glade for såvel bøger som bogfoldere, der betyder, at en meget stor del af forberedelsen er gjort af andre på forhånd, og det er en stor hjælp.
- Børnene kan lide oplæsningerne og synes, mange af aktiviteterne er sjove.

De negative reaktioner:

- De pædagoger, som ikke er vant til at arbejde med sprog og ikke kender dialogisk oplæsning, føler sig overrumplede. Vejledningen opleves som uoverskuelig og detaljeret, og det tager pusten fra flere
- Det virker uigennemskueligt for nogle, hvorfor man netop arbejder med de 13 valgte bøger. Pædagogerne ønsker en dybere begrundelse for bogvalget.
- Materialets form og format kan skabe usikkerhed og nervøsitet blandt pædagoger. De er bange for ikke at kunne præstere på rigtig vis.

Anbefaling: Det kræver ledelsesmæssig bevågenhed og opbakning at få de pædagoger, der føler sig usikre, med på Sproggaven. Derfor vil vi opfordre til, at der etableres kollegiale videndelmuligheder i institutionerne, således at den enkelte pædagog ikke står alene med opgaven, men kan sparre og få hjælp fra kollegaer. Det er ikke hensigtsmæssigt, hvis Sproggaven bliver en enkelt pædagog opgave.

Forældresamarbejde

Institutionerne har informeret forældrene om Sproggaven. Oftest i form af en udstilling, information på forældremøder og beskeder på Family. Forældrenes opbakning afhænger både af forældregruppen og af, hvor meget den enkelte institution gør for at inddrage dem. Eksempelvis har nogle forældre selv lånt og læst Sproggavens bøger derhjemme, mens en institution har satset stærkt på deres inddragelse og lavet en særlig beskrivelse af de bøger, børnene læser i dagtilbuddet, og hvordan forældrene selv kan læse, lege og tale med deres barn derhjemme.

Anbefaling: Forældre spiller en afgørende rolle for barnets sproglige udvikling, det er derfor vigtigt, at de løbende involveres og informeres om Sproggaven. Indsatsen afstemmes den enkelte forældregruppe, så de kan involvere sig med de kompetencer og ressourcer, de har.

Man kunne eksempelvis opstille en reol med Sproggavens 13 bøger – og andre bøger – lettilgængelig i garderoben. Måske barn og forælder kunne kigge, læse eller tale om en bog, når børnene afleveres og hentes? Fra kommunens side kunne man igangsætte flere initiativer, som støtter op om projektet. Eksempelvis filmvisninger eller teaterforestillinger i institutionen eller på biblioteket, der enten gengiver eller er i tematisk tråd med de 13 bøger. Det skaber et godt grundlag for samtale, og det aktiverer fokusordene, når sproget gentages, og fortællingerne forstås sammen med forældrene.

Organisatoriske forhold

De organisatoriske forhold betyder meget for realisering af Sproggaven. Dagens rutiner i institutionen har stor betydning for, om der skabes tid og rum til, at en pædagog går fra med en lille gruppe børn. Derfor er samarbejde og prioritering i pædagoggruppen vigtigt.

- Det er vigtigt, at pædagoger og/eller ledelsen organiserer arbejdet på nye måder, så man i løbet af dagen kan få en læsestund, uden at det stresser en selv eller de øvrige pædagoger.
- Pædagogerne skal samarbejde og være enige om prioriteringerne. Når en pædagog laver udvidet dialogisk læsning med en gruppe børn, har den anden pædagog lidt flere børn med på legepladsen.

Anbefaling: Vi anbefaler, at ledelse og personalegruppe i fællesskab beslutter sig for, hvordan der skabes tid, sted og måder at gennemføre arbejde med Sproggaven på. Det skal blive en kollegial opgave og ikke lægges over på en enkelt pædagog i institutionen.

Vi anbefaler, at man laver aftaler om tid (hvornår på dagen kan en aktion gennemføres?), sted (er der et særligt godt sted i institutionen at arbejde med udvidet dialogisk læsning?) og måde (kan pædagogerne dele måden, de gennemfører udvidet dialogisk læsning på, med hinanden, så de inspirerer hinanden kollegialt?). De organisatoriske forhold er altafgørende for, om projektet lykkes, da aktionerne må prioriteres for ikke at drukne i hverdagens andre gøremål.